

บทที่ 3

วิธีวิทยาการวิจัย (Research Methodology)

การศึกษาและวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อที่จะจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจึงกำหนดวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) และการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) โดยมีรายละเอียดของวิธีวิจัยแต่ละวิธี ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารในรูปแบบต่าง ๆ แยกประเภทข้อมูลออกเป็น

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) หมายถึง ข้อมูลข้อมูลดั้งเดิม (Originality) ที่ยังไม่ผ่านการวิเคราะห์มาก่อน เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ เช่น กฎหมาย คำพิพากษาของศาล รายงานการประชุม ฯลฯ เป็นต้น เป็นข้อมูลที่ไม่จำเป็นต้องอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลก็ได้

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์มาแล้ว ผู้วิจัยนำเอาข้อมูลทุติยภูมิมาสังเคราะห์อีกครั้ง จึงเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยหากนำมาใช้ก็ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลทุกครั้งเนื่องจากข้อมูลที่มีการวิเคราะห์มาแล้วนั้น ถือเป็นข้อมูลที่ผู้วิเคราะห์เป็นเจ้าของย่อมมีลิขสิทธิ์ติดมากับข้อมูลหากนำมาใช้โดยไม่มีการวิเคราะห์จะทำให้ผิด Plagiarism ได้ ข้อมูลประเภทนี้คือ หนังสือ ตำรา เอกสารการบรรยาย วิจัย บทความวิชาการ รายงานวิชาการ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประเภทเอกสารและประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์ในการกำหนดขอบเขตความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การคุ้มครองและรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การกระทำที่ถือว่าเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งเอกสารอื่น ๆ ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ตำรา รายงานวิชาการ และบทความวิชาการ ทั้งของไทยและต่างประเทศเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งข้อมูลที่ได้มานั้นจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผู้วิจัยจึงกำหนดหัวข้อของข้อมูลเอกสารไว้ ดังต่อไปนี้

1.1 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ

เป็นการวิจัย รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เป็น แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และข้อมูลจากรายงานวิชาการ รายงานวิจัย เอกสารรายงานการประชุมสัมมนา วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการของประเทศไทย และต่างประเทศ ที่เป็นทั้งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ดังนี้

- 1) แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)
- 2) แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights)
- 3) แนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism)
- 4) ทฤษฎีรัฐและอำนาจรัฐ (State and Power of State)
- 5) ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract)
- 6) ทฤษฎีความยุติธรรม (Justice)
- 7) หลักนิติรัฐ (Legal State)
- 8) หลักนิติธรรม (Rule of Law)
- 9) หลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (Rule of Customary International Law)

1.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แยกเป็น

- 1) กฎหมายไทย
 - (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 - (2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550
 - (3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
 - (4) ประมวลกฎหมายอาญา
 - (5) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
 - (6) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551
 - (7) พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558
 - (8) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562
- 2) กฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ
 - (1) กฏบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations : UN Charter, 1945 (พ.ศ. 2488))
 - (2) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights: UDHR, 1948 (พ.ศ. 2491))

- (3) อนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและลงโทษอาชญากรรมที่เป็นการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ (Convention on the Prevention and Punishment of the crime of Genocide, 1948 (พ.ศ. 2491))
- (4) อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (The European Convention on Human Rights and Fundamental Freedom : ECHR, 1950 (พ.ศ. 2493))
- (5) อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย (Convention relating to Status of Refugee, 1951 (พ.ศ. 2494))
- (6) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR, 1966 (พ.ศ. 2509))
- (7) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR, 1966 (พ.ศ. 2509))
- (8) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination : CERD, 1965 (พ.ศ. 2508))
- (9) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women : CEDAW, 1979 (พ.ศ. 2522))
- (10) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประตบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : CAT, 1984 (พ.ศ. 2527))
- (11) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child : CRC, 1987 (พ.ศ. 2530))
- (12) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติและสมาชิกในครอบครัว (International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families : CRMW, 1990 (พ.ศ. 2533))
- (13) อนุสัญญาว่าด้วยคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities : CRPD, 2006 (พ.ศ. 2549))
- (14) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance : ICPPED, 2006 (พ.ศ. 2549))
- (15) ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Human Rights Declaration : AHHR, 2012 (พ.ศ. 2555))

3) กฎหมายต่างประเทศ

สหราชอาณาจักร

- (1) มหาถกบัตร ค.ศ. 1215 (Magna Carta, 1215 (พ.ศ. 1758))
- (2) คำร้องขอสิทธิฟ้องร้องรัฐ ค.ศ. 1628 (Petition Of Rights, 1628 (พ.ศ. 2173))
- (3) พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของพลเมือง ค.ศ. 1689 (Bill of Rights, 1689 (พ.ศ. 2232))
- (4) พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งสหราชอาณาจักร (Human Rights Act of United Kingdom, 1998 (พ.ศ. 2541))

สหรัฐอเมริกา

คำประกาศอิสรภาพแห่งสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1776 (United States Declaration of Independence, 1776 (ค.ศ. 2319))

สาธารณรัฐฝรั่งเศส

- (1) คำประกาศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 (Déclaration des droits de l’homme et du citoyen, 1789 (พ.ศ. 2332))
- (2) รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Constitution française du 4 octobre 1958 (พ.ศ. 2501))

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Grundgesetz, 1949 (พ.ศ. 2492))

ราชอาณาจักรนิวซีแลนด์

- (1) พระราชบัญญัติสิทธิพื้นฐานของพลเมืองแห่งราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1993 (The New Zealand Bill of Rights Act, 1993 (พ.ศ. 2536))
- (2) พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชนแห่งราชอาณาจักรนิวซีแลนด์ ค.ศ. 1993 (The New Zealand Human Rights Act, 1993 (พ.ศ. 2536))

1.3 เอกสารอื่น ๆ

เอกสารอื่น ๆ ได้แก่ คำรา รายงานการวิจัย เอกสารการเรียนการสอน เอกสารรายงานการประชุมสัมมนา วิทยานิพนธ์ และบทความ รวมทั้งเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาประกอบการศึกษาและยกร่างบทบัญญัติกฎหมายการกำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์โดยตรงจากผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และนักวิชาการ นักกฎหมาย ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีประสบการณ์ หรือมีอำนาจตัดสินใจ หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การสัมภาษณ์เชิงลึกมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันจำเป็นต่อการนำไปวิเคราะห์หาคำตอบในการจัดทำกฎหมายกำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างไม่มีรูปแบบ ซึ่งอาจจะเพิ่มหรือลดประเด็นสัมภาษณ์ก็ได้ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองตามประเด็นสัมภาษณ์ด้วยตนเองตามประเด็นสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.1 วิธีการสัมภาษณ์

แบ่งเป็นขั้นตอน ดังนี้

1) การติดต่อ

ผู้วิจัยได้ใช้หนังสือนำจากหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต และการติดต่อทางโทรศัพท์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และนัดหมายวันและเวลาในการสัมภาษณ์เชิงลึก และการยืนยันการให้สัมภาษณ์เชิงลึก

2) การจัดทำประเด็นสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้จัดเตรียมประเด็นในการสัมภาษณ์ล่วงหน้าโดยมีการกำหนดประเด็นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์หาคำตอบของโจทย์และวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเอกสาร โดยมี แนวคิด ทฤษฎี และหลักการ รวมทั้งกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อจะได้คำตอบของความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสาระสำคัญหากจะจัดทำกฎหมายเพื่อการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อให้เป็นกฎหมายที่จะจัดทำขึ้นมานั้นสามารถที่จะลงโทษผู้กระทำผิดได้ และคำตอบที่จะได้จากวิเคราะห์นี้จะนำไปสู่การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) จากประชากรผู้ที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อให้ประชากรได้วิพากษ์และให้ข้อคิดเห็นสำหรับการนำไปปรับปรุงแก้ไขคำตอบของการวิจัยต่อไป

2.2 ประชากรสัมภาษณ์เชิงลึก

จำนวน 8 คน ประกอบด้วย

1) กลุ่มผู้แทนองค์กรตุลาการ เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลยุติธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง และตุลาการศาลทหาร

2) กลุ่มกระบวนการยุติธรรมด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเอกชนที่อยู่ในการกำกับของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบวนการยุติธรรมที่จะนำข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาขององค์กรตุลาการ ได้แก่ พนักงานอัยการ พนักงานตำรวจ พนักงานปกครองรวมถึงทนายความ

3) กลุ่มองค์กรรัฐที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากเป็นองค์กรรัฐที่มีบทบาทบัญญัติกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบัญชีหรือแนวทางในการคุ้มครอง ตรวจสอบ รับเรื่องร้องเรียน ระงับข้อพิพาทที่มีไขมาจากองค์กรตุลาการ ในเรื่องเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภค คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติหรือผู้แทน และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

4) กลุ่มองค์กรพัฒนาภาคเอกชนด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากเป็นองค์กรเอกชนที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน ได้แก่ มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา สมาคมนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน สมาคมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มูลนิธิผสานวัฒนธรรม และนักวิชาการอิสระด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2.3 ประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก

เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกเชิงสนทนาระหว่างประชากรสัมภาษณ์กับผู้วิจัยตามประเด็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยกำหนดไว้และมอบให้ประชากรสัมภาษณ์เป็นการล่วงหน้า แยกเป็นประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

1) ความเกี่ยวพันของประชากรสัมภาษณ์ในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
 2) สภาพการณ์ของการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และผลกระทบจากการกระทำละเมิด
 3) แนวคิดในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย

4) ความเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

5) ปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกฎหมายมหาชนระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย

- 6) รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 7) มาตรการที่เหมาะสมสำหรับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของไทย
- 8) ความคิดเห็นต่อการจัดทำกฎหมายต้นแบบกำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหากจะจัดทำกฎหมายต้นแบบควรมีโครงสร้างและเนื้อหาของกฎหมายประกอบด้วยด้านใดบ้าง
- 9) จากประสบการณ์มีตัวอย่างประเทศใดที่มีการกำหนดลักษณะหรือองค์ประกอบความผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่น่าจะใช้เป็นแบบอย่างที่เหมาะสม
- 10) ข้อเสนอแนะหรือข้อแนะนำอื่น ๆ ที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ร่วมกัน

3. การมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Designs, Co-Design)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งวิธีการจัดทำเป็นกฎหมายที่คืบหน้าสมควรที่จะให้ผู้มีส่วนได้เสียในการมีส่วนร่วมออกแบบกฎหมาย ในฐานะที่จะเป็นผู้ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายโดยตรง ทั้งนี้ เพื่อจะทำให้ได้ตัวต้นแบบกฎหมายที่มีได้มาจากผู้วิจัยเท่านั้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) ในบริบทของการวิจัยทางกฎหมาย คือ การที่ผู้วิจัยได้มีความคิดที่จะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายฉบับนั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบประเด็นและสาระสำคัญในบทบัญญัติกฎหมาย ที่เห็นว่าควรบัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งวิธีการนี้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีการนำไปใช้เป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่มุ่งต่อการจัดทำเป็นต้นแบบ หรือรูปแบบ (Model) จากการวิจัย

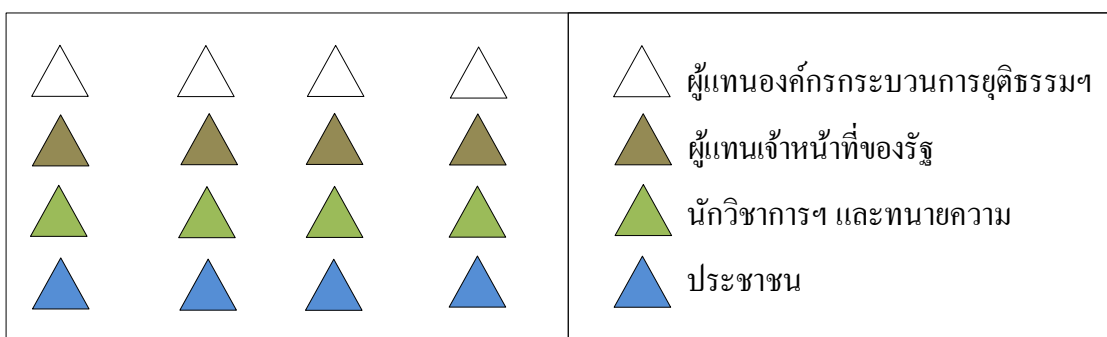
สำหรับการวิจัยนี้ได้นำเอาแนวคิดการวิจัย (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2560, หน้า 11) ที่กล่าวว่า การวิจัยหรือดำเนินการปรับปรุงแก้ไข โดยผู้วิจัยมีหน้าที่ในการนำเอาคำตอบจากการใช้วิธีวิจัยนี้ไปวิเคราะห์ตามหลักวิชาการ และวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการวิจัยด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้สำหรับการจัดทำกฎหมายให้เป็นกฎหมายที่เหมาะสมต่อการบังคับใช้ ทั้งนี้ เพราะกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้และการปฏิบัติตามเพราะกฎหมายมักมุ่งเน้นไปสู่การบังคับและมีกำหนดโทษที่จะทำให้มีการยอมทำตามเพราะกลัวการถูกลงโทษจึงส่งผลให้มีการพยายามหลีกเลี่ยงกฎหมายเป็นประโยชน์ในแง่ของการตีความ กฎหมายที่ดีจึงควรจะคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถบังคับใช้ได้จริง ด้วยเหตุนี้การจัดทำกฎหมายต้นแบบของ การวิจัยนี้จึงนำเอาวิธีการมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) มาใช้โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการ ดังนี้

3.1 การกำหนดกลุ่มประชากร

ประชากรผู้มีส่วนได้เสียแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเฉพาะ และกลุ่มผสม ดังนั้น ประชากรที่จะอยู่ในแต่ละกลุ่ม จึงประกอบด้วย

ประชากรกลุ่มเฉพาะ มี 4 กลุ่ม รวม 16 คน คือ

- 1) ผู้แทนองค์กรกระบวนการยุติธรรมด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จำนวน 4 คน
- 2) ผู้แทนเจ้าหน้าที่ของรัฐรับผิดชอบในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จำนวน 4 คน
- 3) นักวิชาการด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และทนายความ จำนวน 4 คน
- 4) ประชาชนผู้เคยถูกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จำนวน 4 คน

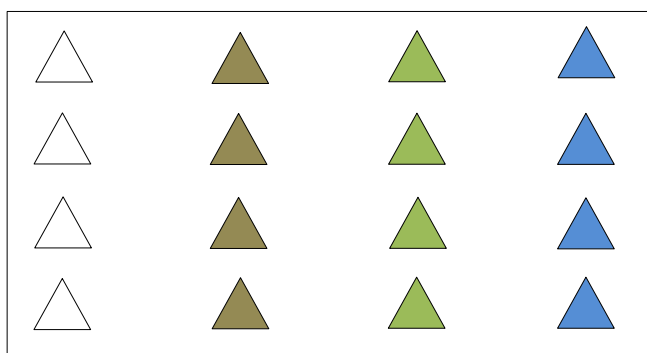
ภาพประกอบที่ 3.1 ประชากรกลุ่มเฉพาะ

ภาพประกอบที่ 3.2 ประชากรกลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่ม

กลุ่มประชากรเฉพาะมี 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและความต้องการที่จะให้มีในสารบัญญัติว่าด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามแต่ประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่จะเป็นต้นแบบที่มาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มเดียวกัน ดังนั้นต้นแบบที่จะได้จึงมาจากผู้มีส่วนได้เสียทั้ง 4 กลุ่มเฉพาะซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้

กลุ่มประชากรผสม มี 4 กลุ่ม เป็นการแยกประชากรกลุ่มเฉพาะแต่ละกลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่มผสม ดังนั้นกลุ่มผสมจึงมีประชากรจากเจ้าหน้าที่องค์กรกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นักวิชาการด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงทนายความ และประชาชนผู้เคยถูกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ภาพประกอบที่ 3.3 ภาพประชากรกลุ่มผสม

ภาพประกอบที่ 3.4 ประชากรกลุ่มผสม 4 กลุ่ม

หลักการและเหตุผลของการมีกลุ่มผสม คือ การให้ผู้มีส่วนได้เสียที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมาร่วมอภิปรายตามความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายซึ่งอาจสอดคล้องกันหรือแตกต่างกันก็ได้ แต่ในแต่ละกลุ่มจะต้องมีชื่อสรุปของกลุ่ม

3.2 ขั้นตอนในการดำเนินการ มีดังนี้

การเตรียมความพร้อม ด้วยการกำหนดประชากรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในแต่ละส่วนงาน และมีหนังสือเชิญประชากรให้เข้ามีส่วนร่วมออกแบบ สำหรับสถานที่เป็นห้อง สำหรับอุปกรณ์ที่ใช้ในการออกแบบประกอบด้วย กระดาษ สำหรับเขียนคำตอบ เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มทุกกลุ่ม ปากกาสำหรับเขียนคำตอบ และเลขาประจำกลุ่มที่จะทำหน้าที่จดประเด็นคำตอบจากกลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสม

ภาพประกอบที่ 3.5 การจัดสัมมนาการมีส่วนร่วมออกแบบ

การดำเนินการดังกล่าวแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเช้า เป็นการมีส่วนร่วมออกแบบของกลุ่มประชากรเฉพาะ 4 กลุ่ม ช่วงบ่าย เป็นกลุ่มประชากรผสม 4 กลุ่ม ทั้ง 2 ช่วงแม้กลุ่มประชากรจะแตกต่างกัน แต่ก็ใช้ประเด็นหรือหัวข้อที่จะให้ออกแบบเดียวกัน การดำเนินการทั้ง 2 ช่วงเวลาดังกล่าวจะมีการเลือกประธานกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่นำเสนอคำตอบของกลุ่มตนต่อที่ประชุม โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำเสนอข้อค้นพบของงานวิจัยและประเด็น โครงสร้างของกฎหมาย เพื่อกำหนดให้เป็นประเด็นที่เป็นหัวข้อสำหรับให้กลุ่มประชากรที่กำหนดไว้ร่วมออกแบบตามหัวข้อที่กำหนด

ภาพประกอบที่ 3.6 การนำเสนอของผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ให้แต่ละกลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มในชุดแรก แยกกันดำเนินการร่วมออกแบบด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายร่วมกัน พร้อมหาข้อยุติของคำตอบของกลุ่มในแต่ละประเด็นที่กำหนดไว้ โดยมีผู้วิจัยอยู่ประจำแต่ละกลุ่ม ที่น่าจะอำนวยความสะดวกในการจดเนื้อความที่ได้จากการออกแบบของแต่ละกลุ่ม เป็นคำตอบจากการตกลงร่วมกันภายในกลุ่มนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 ให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มประชากรเฉพาะ นำเสนอรูปแบบที่จัดทำขึ้นมาแล้วต่อที่ประชุมเพื่อรับฟังและรับรู้รูปแบบของกลุ่มตน

ภาพประกอบที่ 3.7 ภาพกลุ่มเฉพาะนำเสนอผล

การดำเนินการขั้นตอนที่ 1 - 3 จะใช้เวลาในการดำเนินการประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งโดยปกติจะเป็นช่วงเวลาเช้า

ขั้นตอนที่ 4 จัดกลุ่มประชากรใหม่อีกครั้งเป็นกลุ่มประชากรผสมที่มาจากตัวแทนของประชากรกลุ่มเฉพาะมารวมเป็นกลุ่มใหม่ ได้ 4 กลุ่ม และดำเนินการเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 - 3

ภาพประกอบที่ 3.8 ภาพกลุ่มผสมนำเสนอ

ขั้นตอนนี้จะใช้เวลาเท่ากับขั้นตอนที่ 1 - 3 คือ ประมาณ 2 ชั่วโมง ดังนั้น การดำเนินการจึงเป็นช่วงบ่ายในวันเดียวกันเพื่อจะได้ความต่อเนื่องของความคิด เมื่อได้คำตอบของรูปแบบมาแล้วผู้แทนกลุ่มจะนำเสนอแบบที่ร่วมกันจัดทำโดยเสนอต่อที่ประชุมเช่นเดียวกับการดำเนินการในช่วงเช้า

คำตอบที่ได้จากกลุ่มประชากรกลุ่มผสมทั้ง 4 กลุ่ม และกลุ่มผสม 4 กลุ่มนี้ ผู้วิจัยนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบในรูปแบบของตารางเปรียบเทียบ และวิเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบที่จะเป็นการยืนยันสาระสำคัญของกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิจัยฉบับนี้มีแนวคิดในการจัดทำกฎหมายที่กำหนดองค์ประกอบในการกระทำผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาความไม่ชัดเจนของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในราชอาณาจักรไทย ปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของ

ราชอาณาจักรไทยที่ไม่มีลักษณะและองค์ประกอบที่ชัดเจนในตัวบทกฎหมาย และปัญหาการขาดบทบัญญัติที่กำหนดองค์ประกอบการกระทำผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นเหตุให้องค์กรตุลาการไม่สามารถพิจารณาพิพากษาว่ากรณีการกระทำในลักษณะใดเป็นการกระทำ ความผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงนำไปสู่การวิเคราะห์หลักการ ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดองค์ประกอบการกระทำผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงการวิจัยเพื่อการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อหาคำตอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยจัดทำเป็นร่าง Model กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีโครงสร้างกฎหมายประกอบด้วย หลักการและเหตุผล คำนิยาม องค์ประกอบของความผิดฐานละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การดำเนินการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาตรการลงโทษผู้กระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

5. วิธีการจัดทำร่างกฎหมาย

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมตามวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพที่ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ ทั้งหมดจะนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ร่วมกัน โดยพิจารณาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อไป

ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พ.ศ. นั้น การวิจัยได้นำอารัษธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 77 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในส่วนของประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ข้อ 4.7.1 ภาครัฐจัดให้มีกฎหมายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐเป็นผู้อำนวยการความสะดวก กำหนดกติกาในการแข่งขันให้เกิดความเป็นธรรมแก่การดำเนินธุรกิจทั้งในธุรกิจทั่วไปและธุรกิจเฉพาะ ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สามารถตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการผลิต การค้า การบริการ และสามารถอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะการปรับปรุงแก้ไขและยกเลิกกฎหมายต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม เอื้ออำนวยต่อการบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาประเทศ การให้บริการประชาชน การประกอบธุรกิจ การแข่งขันระหว่างประเทศ สอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมทั้ง การสร้างการรับรู้และความเข้าใจในข้อกฎหมาย และบังคับใช้กฎหมาย

อย่างมีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และหลักเกณฑ์การจัดทำกฎหมายตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 มาตรวจสอบเพื่อมิให้การจัดทำกฎหมายขัดแย้งกับข้อกำหนดเหล่านั้น

6. การรับฟังความคิดเห็น (Hearing)

เมื่อได้ดำเนินการศึกษาและวิจัยจนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์และได้จัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้ว เพื่อเป็นการยืนยันความเหมาะสมครบถ้วนของกฎหมายต้นแบบดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำคำตอบที่ได้จากการศึกษาและวิจัยที่จะนำไปสู่การนำเสนอในที่ประชุมสัมมนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นด้วยการวิพากษ์และแสดงความคิดเห็นต่อกฎหมายต้นแบบ (Model Law) ดังกล่าว โดยมีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จำนวน 30 คน ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้แก่

- 1) ตัวแทนองค์กรกระบวนการยุติธรรม
- 2) เจ้าหน้าที่ภาคองค์กรรัฐที่รับผิดชอบในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 3) นักวิชาการและนักกฎหมายด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- 4) เจ้าหน้าที่องค์กรภาคเอกชนที่รับเรื่องการกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

และสิทธิขั้นพื้นฐาน

ในการนี้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาจะได้วิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะทำให้ผู้วิจัยสามารถนำเอาข้อคิดเห็นที่ได้ไปดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประชากรที่ร่วมรับฟังความคิดเห็นเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จะประกอบด้วยพนักงานอัยการ พนักงานตำรวจ ทนายความ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เจ้าหน้าที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เจ้าหน้าที่กรมคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน เจ้าหน้าที่สำนักปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักวิชาการด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตัวแทนองค์กรภาคเอกชนด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประชาชนผู้เคยถูกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งการวิจัยนี้กำหนดไว้ประมาณ 30 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2565 ณ ห้องลาเวนเดอร์ 1 โรงแรมที เค พาเลซ แอนด์ คอนเวนชั่น ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 3.9 การสัมมนารับฟังความคิดเห็น

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมตามวิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้ดังกล่าวแล้วนั้น จะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

7. กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดเป้าหมายที่เป็นวัตถุประสงค์การวิจัยอันเป็นผลผลิต (Output) ของการวิจัย คือ กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น ในการจัดทำรูปแบบจึงได้นำแนวคิด ทฤษฎี หลักการและแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และคำตอบจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มาใช้ในการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมื่อได้ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์แล้วนั้น การวิจัยได้นำไปสู่การจัดทำกรมีส่วนร่วม ออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design) และการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการวิธีวิทยาการวิจัยได้ ดังนี้ (ดูภาพประกอบที่ 3.10 กระบวนการวิธีวิทยาการวิจัย)

ภาพประกอบที่ 3.10 กระบวนการวิวิทย์การวิจัย